

บทที่ ๑
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยเริ่มรู้จักสิ่งที่เรียกว่า"เศรษฐกิจพอเพียง"เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในช่วงประมาณ๑๐ปีที่ผ่านมา หลังจากนั้นเป็นต้นมาวงวิชาการด้านเศรษฐกิจและสังคมก็มีการพูดถึงเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น ในฐานะเศรษฐกิจทางเลือกเพื่อความมั่นคงของสังคมไทย แนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น มีหลักธรรมเป็นองค์ประกอบอยู่ เช่น ความพอประมาณ ความซื่อสัตย์ อดทน ฯ พิจารณาในเบื้องต้น อาจกล่าวได้ว่า หลักธรรมเหล่านี้สอดคล้องกับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนานั้นเป็นศาสนาหลักของสังคมไทย และมีหลักคำสอนที่เกื้อกูลการดำรงชีวิตในแง่เศรษฐกิจอยู่ไม่น้อย ในแง่พระพุทธศาสนาจึงมีความเป็นไปได้สูงที่จะเป็นพื้นฐานให้กับแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง การนำคำสอนในพระพุทธศาสนามาเป็นรากฐานของเศรษฐกิจพอเพียง เริ่มตั้งแต่ระดับเริ่มต้นไปจนถึงระดับขั้นสูง คือ สามารถไปได้ถึงขั้นที่จะเข้าใจในความหมาย และความเป็นจริงของชีวิตได้ ไม่เพียงแต่ให้อยู่ในรูปแบบของเศรษฐกิจเท่านั้น แต่สามารถที่จะดำเนินการได้ จากชีวิตที่พอเพียงในชีวิตประจำวัน พัฒนาไปสู่ชีวิตที่พอเพียงในสภาพความจริงเป็นที่สามารถเชื่อมกับอุดมคติสูงสุดของพุทธศาสนา คือ การดับทุกข์ ได้ นอกจากนี้ ถ้าปัจจัยบางส่วน ที่ก่อให้เกิดปัญหาของเศรษฐกิจทุนนิยม มีเงื่อนไขมาจากความโลภ ความไม่รู้จักประมาณของผู้ที่อยู่ในระบบ เช่น ภาครัฐ หรือ เอกชน แล้ว แนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงที่ผสมผสานเข้ากับพุทธธรรมจนเป็นเนื้อหาเดียวกัน น่าจะเป็นกุญแจดอกสำคัญในการบรรเทาปัญหาเศรษฐกิจที่ซับซ้อนและยุ่งยากนี้ได้ ดังนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงเกิดขึ้นเพื่อศึกษาวิเคราะห์ว่า จะนำพุทธธรรมมาเป็นพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อแสดงว่า พุทธธรรมมีส่วนสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จ ทั้งในโครงการพระราชดำริและโครงการอื่นๆ

๒. เพื่อแสดงว่าการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธธรรมจำเป็นในการรักษาระบบเศรษฐกิจพอเพียงให้ดำเนินไปได้บรรลุตามวัตถุประสงค์และยั่งยืน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยโดยการศึกษาแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. การศึกษาด้านเอกสาร คือ เอกสารที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาเช่น พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับสังคายนาในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช ๒๕๓๐, พุทธธรรม, พุทธปรัชญา, พุทธเศรษฐศาสตร์ฯ และเอกสารที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงเช่น พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งพระราชทานในโอกาสต่างๆ ,เอกสารประกอบการสัมมนาของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยฯ

๒. การศึกษาด้านภาคสนามที่คาดว่าจะมีการนำแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินการ ได้แก่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา สันติอโศก และ วัดสวนแก้ว

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง : "เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี"^๑

^๑สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สถาบันเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ จดหมายจากราชสำนัก," เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี ๒๕๔๒ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง, โรงแรมแอมบาสเตอร์ ซิตี้ จอมเทียน ชลบุรี, ๑๘-๑๙ ธันวาคม ๒๕๔๒. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ในทางวิชาการ นอกจากความเข้าใจในแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ยังจะก่อให้เกิดความเข้าใจในคำสอนของพุทธศาสนาซึ่งเป็นคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ และสามารถมองภาพรวมของเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีพุทธธรรมเป็นตัวสนับสนุนได้เข้าใจชัดเจนขึ้น

๒. ในทางปฏิบัติ นอกจากแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงก่อให้เกิดประโยชน์ ที่เป็นรูปธรรมโดยผ่านทาง การปฏิบัติตามแนวทางของ “ทฤษฎีใหม่” แล้ว ยังจะเป็นประโยชน์ในด้านการมีทัศนคติที่ดี และการปฏิบัติที่เป็นที่ยอมรับ ต่อตนเอง ผู้อื่น และ สภาพแวดล้อมในแนวทางที่ดีกว่าเดิม บนแนวทาง “ทางสายกลาง” เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป